

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

TWO GAONIC FRAGMENTS

BY J. N. EPSTEIN, Bern.

AMONG the one-leaf fragments of the Royal Library in Vienna I found two Gaonic fragments containing halakic matter which, owing to their importance, I copied and now submit for publication. These are:

A. A parchment leaf in quarto; large square script in Oriental style. A very careful copy, the orthography being partly *plene* (מאחי, אים) and partly *defective* (הינו, דלמא), as is usual in Gaonic writings.¹ Interesting is here the writing אפלו instead of אפילו. The whole fragment constitutes one of the Sheeltot of R. Aḥai, of which, however, nothing is preserved in our versions, both printed and manuscript (I allude to the ed. Wilna, partly corrected from manuscripts, and the MS. of A. Epstein, both of which have been examined by me). But that it is a Sheelta is proved by the words . . . ברם צריכין אנו למילף אילו מאן דבעי (recto, l. 21 ff.), and on the whole by the style. The passage (recto, l. 10 ff.), והלב' אי שויא פרוטה הכא חישין ולא חישין דלמא שויא שוה פרוטה וחלב' is found verbatim in *Halakot Gedolot* (ed. Venice, fol. 83 c), which is reputed to have made great use of the Sheeltot.

A. [שאלות]

Recto.

² לידה אמרה ליה אמרה לי אים³ קיבל בך קידושי כי הוה זוטרה
 א' לה לאו כל כמינה דאסרה לך עלואי אמרי ליה לרב חסדא
 והא איכא סהרי בעורית⁴ דידעי דהווא יומא הוה בה שוה⁵ ע'
 פרוטה השתא מיהא ליתנהו הינו⁶ דר' חנינה דא' ר' חנינה עדיה
 בצד אסתן ותאסר אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא
 5 אם הקלו בשבויה נקל באשת איש מאי טע' כי א' ר' חנינא ... ע'
 בשבויה דמנולא נפשה באשת איש מי א' אשתיר מהווא' ע'
 משפחה בסורא והוה פרשי רבנן מינה ולא משום דסבירא להו
 דשמואל דא' קידשה בתמרה חישין⁷ שמא שוה פרוטה במדי
 10 אלא משום קושיא דאביי ורבא והלכ' ⁸ אישויא⁹ פרוטה הכא
 חישין ולא חישין דלמא שויא שוה פרוטה בעלמא וכן הלכה'
 ואיתתא מקניא בכספא לחודיה ומקניא בשטרא לחודיה
 מיקניא בכספא לחודה כת' הכא כי יקח איש אשה וכת' התם
 נתתי כסף השדה קח ממני מה קיחה דהתם כסף אף קיחה
 15 [ד] הכא כסף ומקניא בשטר לחודה דכ' ויצאה והיתה לאיש אחר
 איתקש הויא¹⁰ ל' יציאה מה יציאה בשטר אף הויא¹⁰ נמי בשטר
 למאי נפקה מינה דאי כתב לה הרי את מקודשת לי וקבילת
 מיניה הוה קידושי ואמור רבנן¹¹ האי מאן דמסיק ביה זוזי ולית
 ליה למפרע אינמי¹² איכא זוזי דמלכא¹³ גביה ולית ליה למיתן וקא
 20 קמטין¹⁴ ליה וקא מזבין ארעיה בעל כורחיה זביניה זביני דא' רב
 הונא¹⁵ תלוה זבין זביניה זביני' ברם צריכין אנו למילף אילו
 מאן דבעי לקדושי איתתא ולא קא מיקדשא ליה וקא מאחי לה
 ומקדשי לה בעל כורחה היכא דיהב לה קידושי ולא קבילתניה
 ליכא מששא בקידושה יהב לה וקבילתנהי מאי מי אמרינן

Verso.

כיון דאיתקש לשדה הוו קידושי או דילמא לא תא שמע דא'
 רבא¹⁶ תלוז וזבין זביניה וזבני מילי¹⁷ דאתא ואשכחיה דקמ
 ויהב זוזי וזבן אבל א' להו מעיקרא דבוזוי דאיכא גבי פלניא לזבין
 לי מארעיה ואתן זוזי עליה לא הוו זבני מאי טע' עינא הוא דיהב
 בארעיה והלכתא אפלו¹⁸ אמצוי זוזי מעיקרא ואפלו¹⁹ שדא²⁰ זוזי²¹ ע 5
 נמי הוו זבני דהא אשה כשרה²¹ דמיא וא' אמימר תלוזא ואיקרש[ה]
 הוו קידושי רב אשי א' לא הוו קידושי הוא עשה שלא כהוגן ע'
 והן עושין בו שלא כהוגן א' ליה רבינא לרב אשי תינח היכא יי' ע
 דאיקרשה בכספא היכא דאיקרשה בביאה מאי שויה רבנן ע
 לבעילת זנות²² ההוא²² דקדיש בשויתא דאסא בשוקא שלחה 10
 רב אחא בר הונא קמיה דרב יוסף שלח ליה נגדיה מדרב יי' ע
 ואצרכיה גט מרשמואל דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ומאן
 דמקדיש בשוקא ומאן דמקדש בלא שידוכי ומאן דמבטיל
 גיטא ומאן דמסר מודעא אניטא ומאן דמצער שליחא דרבנן
 ומאן דמשהי שמתא דרבנן עליה תלתין יומי וחתנא דדייר 15
 בבי חמוה נהרדעי אמרי בכולהי לא מנגיד רב לבר מאן דמקד[ש]
 בביאה ואפלו²³ דשדין²⁴ משום פריצותא והא ההוא²⁵ דחליף אבבא
 דבי חמוה ונגדיה רב ששת ההוא הוה חשיר²⁶ מחמתיה²⁷ ההוא²⁷
 דקדיש בציפתא דאסא אמרה²⁸ ליה לית ביה שוה פרוטה א' לה²⁸
 תקדש לי בארבעה זוזי דאית ביה אישתיק א' רבא הוי שתיקה 20
 לאחר מתן מעות וכל שתיקה לאחר מתן מעות לא הוו קידושי
 א' רבא מנא אמינא לה דשתיקה לאחר מתן מעות לא הוו קידושי[י]
 דתניא כינסי סלע זו בפקדון וחזר ואמר לה התקדשי לי בֶּזֶע[ת]
 מתן מעות בין רצת ובין לא רצת מקודשת לאחר מתן מעות יי' ע

B. A double leaf in small German square script on parchment, from about the fifteenth century. The size of the leaf was originally folio, but now it is cut off below and to the left—it served as a cover—whereby the leaf now forming the first is considerably damaged, having lost about one-third of its width. The copy is very defective, and, moreover, some passages are effaced and barely legible. After a close scrutiny, I found the text to be a fragment of the Aramaic original of the הלכות פסוקות.²⁹ The first³⁰ leaf agrees on the whole—for details see the notes—with the הלכות פסוקות, ed. Schlossberg, p. 34, l. 19 ff. From leaf 1, *recto*, l. 35, [לכוהנת] ואפי' until *verso*, l. 33, מכל מקום, it further agrees verbatim with the parts of a fragment from the Taylor-Schechter collection, which was published by Ginzberg in his *Geonica*, II, 394–7, and which he misunderstood. The two fragments now supplement each other. The second leaf contains promiscuous halakot, and only begins with l. 28 (והיל' הבא י' י') to run parallel to the ed. Schlossberg.

B. [הלכות פסוקות]³¹Fol. I.³² Recto.

נתן יתן יומי שלא פראו אביו והגדיל חייב לפדות את עצמו ומי שהוא שכתב לכתן שהחייב לו חמש סלעים [חייב ליתן]
 לו אבל אין בנו פדוי עד שיאמר לו הילך זה בפדיון בני זמה³⁴ שנתן פדיון בנו לארבעה חמשה כהנים בנו פ[ר]וי ואפי'
 נתן לכתן אחד בארבעה חמשה פעמים בני פדוי' ובכור ובהמה³⁵ טאחא פודיהו כשה שני' ופטר חמור תפ[ר]ה בשה ובכורא'
 דלית ליה מומא אסיר למיגרם ליה דתניא כל מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יהיה בו מום מנין ש[ל]א יגרום]
 לו על ידי אחרים שלא יביא דבילה ובצק ויניח על ידי הגדי כדי שיבוא הכלב ויטול תל' ל' כל מום³⁶ וא[מ]ר כל מום]
 ובכור הנפיל ביה מומא ביום טוב אסור למישהמיה עד למחר ואין רואין מומין ביום טוב' כל הכבור[ת]א אדם רואה]
 חוץ מככור עצמו ובנו ובתו נאמנין להעיד על הככור אבל אשתו לא וישר' דובנ ככור מכחן מהימן א[מ]רמיה א' ר'
 נחמ' א' רבה בר אבהו ישר' שנפלו לו פיטרי חמורות מבית אבי אמו כהן פורן ופדיונן שלוי כהנים ולוים [פסורין]
 מפדיונן הבן ומפדיונן פטר חמור' ונזיחיבי בבכור בהמה טמאה³⁷ דתנן כהנים ולוים לא ניפטריו מבכור בת[מ]ה מותרה]
 10 אלא מפדיון הבן ופטר חמור מאי מע' פטר³⁸ חמור תל' רחמ' ולא שגא אי פדיון ליה בשה או בעז או ברתל³⁹ שפיר דמי דהא]
 תנן אין פודין לא בענל לא בחיה ולא במריפה ולא בשחומה ולא בכלאים ולא בכוי ולא בכלים ופרה ש[ל]דה כמין]
 עז אין פודין בה פטר חמור' בת⁴⁰ ישר' בחולה דאיעברה מגוי או מעבד וילדה זכר לכשיגדיל אותו הבן [חייב לפדות]
 את עצמו דקאמרין א' רב פפא בדיק לן כהנת שניתעברה מגוי מוחיב במצות דחוב למפ[ר]ק נפש או לא]
 אמרינן ליה לא היינו דרב ארא בר אבהה דא' לוויה שנתעברה מגוי בנה פטור מחמש סלעים אמ' ליה [כי השתא . . .]
 15 קדושא כיון דאיעברה מגוי נחיתא לה מקדושתא אלמא כל הוכא דנחתא לה מקדושתא הוא לה כב[ת] ישראל ומחייב]

ברה למפרק נפשוה ומדקא מיבעיא ליה כוהנת שניתעברה מני מכלל דפשיטא דבת ישר' שניתעבר[ה] מני או א'
מעבר בנה חייב בחמשה סלעים⁴⁰ • פיריין⁴¹ פטר המור שמת מותר בהנאה אבל פטר המור עצמו שמת [אסור דתניא^{41א}]

פטר המור?

אסור בהנאה ואפעל⁴⁰ שפטר המור אסור בגווה ובעברה פיריו מותר ומגלן דאסיר בגווה ובעבר[ה] דתניא^{42א} ר'
שמע' או' לא' [

תעבור בבכור שורך בבכור שורך אי אתה עובר אבל אתה עובר בבכור אדם לא תג כבור צאנך אב] אתה גוז[

²⁰ פטר המור וכי פטר המור בר גויה הוא אלא זה פיריין פטר המור⁴¹ הלוקח⁴² בהמה מחבירו ואינו יודע [אם בכירה]

וילדה רב אמ' בכור ודאי ושמו' אמ' בכור ספק ור' יוח' אמ' חולין גודיי וחלבה בר' יוח' חלבו⁴³ של בכור מוכ[רין אותו]
לגוים מאי טע' פסולי המוקדשין כצבי וכאל' כח' בהו' ומן התור' מותרין לגוים מי הוא⁴⁵ רבנן עשו מעילה⁴⁶ [במוקדשין⁴⁷]
בשרו דראוי לאכילה תניא כרי סבירה ל⁴⁸ חלבו דאינו ראוי לאכילה העמידוהו על החורה והילכ' כותיה ד[רב דמספקא]

ליה בלוי אי אקרו לויים עם אי לא אקרו עם הילכן דמי לבחן לבחן דלא שקלינן מנינ[ה] מתנות]

²⁵ ודמי לישר' דלא יהבינן ליה מתנות והני מילי הוכא דקא שחט לביתוה אבל קבע ליה דוכתא לזבני ל[א מיבעיא]

לוי דשקלינן מיניה מתנות אלא אפילו כהן נמי שקלינן מיניה מתנות כי הא דאושפיזיבניה⁵⁰ דרבי טבל⁵¹ ט' הות]

דחיקה ליה מילתא אתא לקמיה דר' טבלא א' ליה זיל אישתתוף בהדי טבת ישר' מינו דאית לך רוחא ופטר[ה]

ממתנות דשתפי לך אזל אישתתוף כרדיה חיביב⁵² רב נחמן לשלומי א' ליה והא רב טבלא א' • ה' פטורת⁵⁴ [א' ליה]

זיל אפיך וואי לא מפיקנא לך רב טבלא מאוניך אזל ר' טבלא לנביה א' ליה מאי הא[י א'] ליה דכי אתא ר' אחא [בר' חנינא]

³⁰ א' ר' יהושע בן לוי וכל זקני דרום אמרו כהן טבח ער שחטם ושלוש שבתות פטור [מכאן] ואלך חייב ולביד⁵⁵ [ליה]

- כדר' אחא בר' חנינא אמ' ליה הני מילי היכא דלא קביעא ליה מסתחא דמיעקרא אבל האי קביע ליה מס[חחא]
- רמעקרא ואם⁶⁶ יהיב דמי מתנות שפיר דמי והיכא דקא שחית במתא דלית בה כון שקל דמי מתנות ופ[פמי לה]
- להיכא דאיכא כון דחניא מקום⁶⁷ למלוג בעגלים לא יפשות את⁶⁸ ולא⁶⁹ להפשיט את הראש לא יפשיט את [הלחי]
- ואם אין שם כון מעלה אותן ברמים מפני הפסד כון ומאי טע' נחניה כתיבה בתי דבת' ונתן לבתן ואם א[יכא איתחא]⁶⁰
- כנתא אבלא מתנות דכי אתא עולא אמ' והיכין מתנתא לכהנתא לבתן⁶¹ אלמא קסבר ונתן⁶² (ל)בתן ואפי'⁶³ [לכהנת]
- והיכא⁶⁴ דקא נקיט מתנות או דמי מתנות ואיתור⁶⁵ מיניה לא [פחייב לשלומי ל]בתן דאמ' רב חסדא המיזק [מתנות כהונה]
- [או שאביל פטור מלשל]ם היכא דאיכא⁶⁶ ולית היל'⁶⁷ בר' שמע' בן יוחי דאמ' גיורת פחותה מבת שלש [שנים ויום]
- אחר כשיר' לכהונה ההוא כהונה⁶⁸ דהוה נסבי גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד א' ליה [רב נח]מ' מאי [מעמא]
- עבדת הכי אמ' ליה דא' ר' יעקב בר אורי א' ר' יהושע בן לוי הלכה בר' שמע' בן יוחי א' ליה זיל (אפי')ק אי ל[א מפיקא]
- לך ר' יעקב בר אורי מאוניך והיל'⁶⁹ בר' אלעזר בן יעקב⁷⁰ [דאמ'] גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה והילכתא בר' יוסי⁷¹
- דאמר גר שנשא גיורת בתו כשרה היכי קשיא הילכתא אהילכתא אלא בא לימלך מורין לו בר' אלעזר בן יעקב דאמר
- כנס אין מצינאין ממנו כר' יוסי דשארירי⁷² והלכתא⁷³ אין חללה אלא מאיסור כהונה בלבד ומאי נענה כון גדול דנסיב
- אלמנה ומית ליה לא היכא הא אלמנה היא ולבתן הדיוט מיהא שריא אלא מיכי אזל עולא שווה חללה ואסרה
- לבתן הדיוט וכן כון הדיוט שנשא גרושה וחלוצה שווה חללה ובה ובתה חללים האוו והילכתא אין זונה אלא גיורת
- 45 ומשוחזרת ושניבעלה בעלת זנות דעריית'⁷⁴ דחייב כריתות נענה ואין ממור אלא ממי שאיסורו איסור עורה וענשו כרת : גוי'⁷⁵
- ועבר שבאו על בת ישראל חולץ כשר בין בפניה בין באשת איש מיהא או חולץ זכר הוא בר' ישראל מעליא הוא ובשר
- בכהנת לא יהא אלא גר דקטא לן דגר כשר בכהנת ואי נקבה היא ללוי ול'ישראל שריא לבתן אסירא דהא אמרין אפילו למן

Verso.

[למלא חזקת המזכיר, למי^ע יבא : זה למלאה מוזכר יך למלא

והשאלה שפסלנו וש' ובת כהן כי תהיה אלמנה ונדרשה וזרע אין לה מי שיש' לו אלמנות ונדרשין בה יצאו נוי ועבר
הבא נמי כיון דבא עליה נוי ועבר פסלוה מן הכהונה דאמ' ר' יוחנן משום רבי ישמעאל מנין לנו ועבר שבא על כוהנת לזירות
שזה בכל בבת פגום זו שאסורה שזה בכל אינו דין שבת פגום וכי חימא מה לאלמנה לבתן גדול היא עצמה מוחללת
דאמ' נוי ועבר הבא על בת ישראל הולך כשר פגום לכהונה האוי מקל וחומר ומה אלמנה לבתן גדול שאין איסורה

[מאי טע'] דהוה ליה גמ ולאחר^{85, 86} מיתה וקומא לן דאין גמ לאחר מיתה. אי בהדיא שערא א ליה מעבשיו משתחררת⁸⁶ [בחנאה⁸⁷ דפ] להח קמאי כל ימי הוה משוחרר מעבשיו לא יחייבה⁸⁸ מיהויב במצוות ולמיסב⁸⁹ בת ישר' לא מנסבין ליה [עד דמאות ר'] ביה דילמ' מאות הוא מיקמי רביה ולא אוקים תנאה. עבדא כד⁹⁰ משתבע דלא למיעבד מלאכה וכל⁹¹ מילי [רמשתעבד] לרביה לא צריך הפרה כל עיקר ואי משתבע דלא למיעבד מילי אחרינאותא לא מצי רביה מיפר ליה כי אמ' ¹⁵ [רחמ' אב ובעל] אבל רביה לעבדיה לא אשבחנין. לקח שפחה ובא עליה ונתעברה הימניו ואחר כך שוחררה והטבילה לשום [חרות וא]חר כך ילדה אותו הולד גר הוא ואינו צריך טבילה סני⁹² ליה טבילה אמו ולענין נחלה לא ידית ליה דלא⁹³ מקרי [בנו מאי] טע' דבעינא זרע שנזרע בקדושה וליכא וכן מי שנשא אשה שלא⁹⁴ היטבילה אמו טבילה⁹⁵ ונתעברה מעוברת [הימנו ו]אחר כך נירה ומבלה לשום נירת ואחר כך ילדה אותו הולד גר הוא ואינו צריך טבילה⁹⁶ ונתעברה מעוברת [ולדה ב]נה אינו צריך טבילה ולענין נחלה לא ידית ליה דלאו בריה מקרי. ואם נקבה היא בין מן השפחה בין מן ²⁰ [הנברית⁹⁶] לישר' כשירה⁹⁷ ולבתן אסורה. מאן⁹⁸ דמשחרר אחת⁹⁹ ומחני בהדיה¹⁰⁰ תנאי וכפל ליה¹⁰¹ ומינסבא ההוא אמתא והו [לה בני ו]לסוף לא מקיימא ליה לההוא תנאה הווא ליה¹⁰² שפחה למפרע וכל בני דילדת עבדי נינחו וצריכין למיהדר [לשחררנה]הו לדיודהו. המוכר עבדו לגוים¹⁰³ קונסין אותו על אחת¹⁰⁴ עשרה דרמיו ועבד יצא לחירות¹⁰⁵. הלוקח¹⁰⁶ עבד מן הגוי ולא [קיבל על]יו למול מוגל עמו כל שנים עשר חודש אם אינו מקבל עליו מותר למוכרו לגוים. המוכר את עבדו לחוצה ²⁵ [לארץ כ]פין את רבו שניתי¹⁰⁷ וצוציאין¹⁰⁸ לחירות. ואין כופין את בנו אחריז להוציא לחירות¹⁰⁹. הני זנגין¹¹⁰ אי מניירי שרו [למעיל] בקהל וישבעה גוים נמי כי מניירי שרו רבי א' רחצ' לא תחתקן בם בגויתן אבל כי מניירי שרו דאשכחן ברחב [חונתה ד]משבעה גוים הואי ואי נירה¹¹¹ ונסב' יהושע ונפקו מינה כהנים נביאים¹¹² ירמיה וחלקיה ברוך ונריה שריה [ועוריה] חנמאל ושלום¹¹³. נבעותים¹¹⁴ הרי הן כמפורים פיתן¹¹⁵ מותר ומחייבין בכל מצות דמחייב ממוך¹¹⁶. ואסור לישא

[מון ול'השיאן ולהעד ולדון כשרין ולענין הליצה פסולין. ומאן דעבר¹²⁷ ונסב איתתא מן הייבין¹²⁸ לאווין ויליד בכור
 [הזוא ב]כור נוסל פי שנים דכ' כי תהיין לאיש שתי נשים וג' וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום
 30 [אלא אהובה א]הובה בנישואיה מאי ניהי כשירה לכשר שנואה בנישואיה מאי ניהי אלמנה לבתן גדול גרישה וחלוצה
 [לבתן דר']יטס ממזרות ונתינה לישר' בת ישר' לממזר ולנתין ולא מיבעיא מחייבי לאווין הנוסל¹²⁹ פי שנים אל¹³⁰ מחייבי
 [כריתות נמי] דערויות ניהו נוסל פי שנים דתנן מי שיש לו בן מכל מקום¹³¹ פוטר את אשת אביו מן הייבום וחייב על מכתו
 [ועל ק]ללתו ובנו לכל דבר חוץ מי שיש¹³² מן השפחה ומן הנכרית. ¹³³ וְלִצְוֹתָּהּ ¹³⁴ הַלּוּחָה ¹³⁵ חֲבִית שֶׁל
 [יין או ס]אה של חייטין בשעת הלואה בעשרה דינרין ובשעת פירעון בדינר אם עשאן בְּדָמוֹס¹³⁶ וא' לו מלה ללוח חבית
 35 [זו שאני] מלוויד עומד בעשרה דינרין ע[כְּשִׁיו אֲנִי] נושה כך עשרה דינרין נוסל עשרה דינרין ואם לא עשאה בדמים
 [אזור דה]יינו סאה בסאה דאמור רבנן אסור ללוות בשעת הלואה בדינר ועמדה בעשרה דינר וא' לוח למלה הלויני
 [חבית זו] ואם עשרה במאה דינרין לקח אני לך חבית במאה דינרין אין לו למלה אל' דוגר רהיינו סאה בסאה ואף
 [על פי שְׁקָנוּ מַ]לוח בדיבורו לא כלום הוא דהא אמור רבנן קניין ריבית לא מהני ולא עוד אל' אפילו עדים נמו
 [עברי אל' תעשה וא]מור לו לוח למלה המתן עד שיבוא ¹³⁷ בֵּי אֵז עַד שֶׁאֲמַעֲזָה הַמַּפְתָּח וְיֵשׁ לוֹ וְעַמְדָה בְּמֵאָה דִּינָרִין נֹסֵל

 126

Fol. 2. *Recto*.

נערה גויה ואם בת ישראל נערה כשרי' כשירה לבוא בקהל ואסורה לבתן ואסורה לאותה [שנבעלה לו?]
 ואם יש לה בת אסורה לבתן ממזר רב הניחה ריש מתיבה¹²⁷. כבר הוי שיחא אלפי מת[ל]י¹²⁸
 שיחא חומי קנדרוג סנדרוס¹²⁹. קידושין שלא נמסרו לביאה אמ' אביי הוי קידושין [רבא אמ' לא הוי קידושין והילכתא]
 כאביי בעי' קנ' סמ'. היכי דמי¹³⁰ קידושין שלא נמסרו לביאה בנזן דהוה נקיט כלכל' לה דפירי או מזרי אחרני ויתבי¹³¹
 אשה וביתה או אשה ואחותה וא' הרי אתם מקודשת¹³² לי בכלכלה זו ושקלחה חדא [סתמא הוי קידושין]
 שלא נמסרו לביאה וצריכות גמ מיניה תרתי ויהי¹³³ אסור בתרתי ויהי¹³⁴ ואסיר בקרי[ן] בותיהן. המגרש¹³⁴ את האשה ולנה
 עמו בפונדקי בית שמי אומ' אין צריכה ממנו גמ שני ובית הילל או' צריכה ממנו¹³⁵ גמ שני ומודים בנתגרשה מן
 האיסורין¹³⁶ שאין צריכה הימנו גמ שני מפני שאין לבו גמ בה. גמ¹³⁶ מעושה בנ'ים [שחובטין אותו וא' לו עשה מה שישר' או'
 לך¹³⁷ פסול הוא והיבא ר'סבי הכי לא מפקינן לה א' רב פפא היל' מלוה על פה גובה מן [הירששים ואינו גובה מן הלוקחות]
 גברא כי מסבין או מפרש או יוצא בקולר וא' לתורי גברי יתבו גיטא לאיתתיה¹³⁸ ו[.] כותבין]
 ונותנין לה אף על גב דלא אמ' להו תנו. והיבא דא' ליה הדין וזנייה לי [.]
 מודלן ליה דנקא ושאר משלים¹³⁹ דלא הכין ניתא ליה חסר ויתר. בן עשרים שנה [.]
 חסרים לא חולין ולא מייבם מאי טע' כל העולה לחליצה עולה לייבום וכי לא נ[.]
 לא שנא איש ולא שנא אשה א' ר' יהושע בן לוי המוכר עבדו לגוי¹⁴⁰ קונסין אותו [עד עשרה בדמי ואיבא דאמר'¹⁴¹
 עד מאה בדמי והיל' בר' יהוש' בן לוי. ואם אין מצוי אדניו שמכרו פורין אותן¹⁴² ישראל ו[.]
 ועושין לו ערבות וכותבין לו עידות¹⁴³ שמחזיר בעידות¹⁴⁴ ישראל ופורה עצמו והוא [.] שחייבין לפדות עבדו?¹⁴⁵

של ישר' כשם שחיובו לפדות בר ישר'. כרתנו¹⁴⁵ פורין את השבויים מלך קודם לכל גדול כון גדול קודם למש' מל' מש' מל' קודם לסנן סנן לאמר כוליה¹⁴⁶ אמ' כוליה¹⁴⁷. קודם לבחן הדיוט¹⁴⁸ ללוי לישר' לממור ממור לבחן נחין לגר וגר לעבר¹⁴⁹

במה דבר' אמ' שולם עמי הארץ או כולם תל' חב' אבל אם היה ממור חלמ' חכמ' ¹⁴⁹ וב[חן גדול עם הארץ ממור תל' חב' קודם] לבחן גדול עם הארץ וכן הלכה. חנניה בן אנטיגנוס או' כל תינוקות שאינה יכולה [לשמור את קדושיה אינה יכולה למאן] וא' רב יהוד' אמ' שמו' הלכה בר' חנניה בן אנטיגנוס וא' נמי עמדה ונתגרשה¹⁵⁰ לא[חר ולא מיאנה מה שעשתה]

עשוי שבך אמרו חכמ' קטנה שלא מאנה ועמדה ונתקדשה משום ר' יהודה בן [בתירה אמרו קדושה הן הן מיואניה.]

משכיר אדם לגוי שדה ובית אבל לא את המרחץ ולא את הפורני שדה מפני [.....]

שלשי מור¹⁵¹ הוא עשוי מרחץ ופורני מפני שמחללין בהם את השבת ועושין מלא[כה בשבתות וימים טובים. אמתיה¹⁵² דמר שמו']

אישתבוי פריקה לשם אמהותא ושדרונה ליה שלחו ליה אנן כרבן שמע' בן [נמלאל סבירא לן את נמו אי כרבנן סבירא לך] אנו לשם אמהותא פריקנא ליה¹⁵³ ואמ' לאחר לאוש הזה¹⁵⁴ ולא מוכיעא אישת[עבורי דלא משתעבר בה אלא]

אפילו ניתא דחירותא נמי לא צריכה ושמואל למעמ' דאמ' שמו' ¹⁵⁵ כל עבר איש מן[קנת כסף.....]

אבל¹⁵⁶ כל עבר שיש¹⁵⁶ רשות לרבו עליו אינו קרוי עברי. והיל' ¹⁵⁷ הבא¹⁵⁸ מנכסי יתומים [לא יפרע אלא בשביעה וכן היתומים]

מן היתומים לא יפרעו אלא בשביעה ויתומין שאמרו גדולים ואין צריך לומר לומר [מנים בין לשביעה בין ליובורית]

³⁰ יתומין¹⁵⁹ דאחיב אבהון שבעה וזאת ולא נשבע לא מחייבין יתמי לאישתבועי[לפי שאין אדם מוריש]

שבעה לבניו ומאן דמחייב שבעה ליחמי עד דמוגלין יתמי לא משתבעת[יתומים¹⁶⁰ שסמכו אצל בעל הבית או]

שמינה להם אבהם אפוטרופוס הא אמרינן לעשר פרוותיהו. ומניח עד יער' לו[.....]

פרותיו בתרומתן חיובתא אתם ולא אפטרופוס כלה כדי שלא יעשר וית[רים].....[רומ].....[.]
 כדקא מפריש רב חסדא¹⁶¹ חייב לעשר פירותיהו. ורמינהי בן תרמינא גם אתם [אתם ולא שותפין אתם ולא אריסין אתם]
 ולא אפטרופוס אתם ולא התורם את שאינו של א' רב חסדא לא קשיא כאל[ה] להאכיל כאן להניח והחניא אפטרופוס]
 תרומין ומעשרין להאכיל אבל לא להניח ומוכרין להן עבדים בהמה וישפ[חות] להאכיל אבל לא להניח ועושין להן¹⁶²]
 סוכה ולולב¹⁶³ ועצית וכל דבר שיש בו קיעבה לאיתויי קיעבה לאיתויי¹⁶⁴ שופר ול[קמחין] להם ס' ת' תפלן ומוזות]
 וכל דבר שיש לו קיעבה לאיתויי מנילה וכל¹⁶⁵ פוסקין עליהם צדקה ואין [פנ]דין [עליהן את השביון].....¹⁶⁶

Verso.

א' להו ברשותא דלוקא איקר אמ[ר] להו הוא לא יהבו להו זוזי א' א' להו אמ כן הינו דרב נהילאי בר אידי דא' רב נהילאי בר
 [אידי א' שמואל נכסי יתומים הרי] הם בהקדש דלא מקנו אלא בבספא חמריה¹⁶⁷ דרבנא עוקבא יתמה משכיה בארבעה
 [ארבעה ואיקר וקם בשיתא שותא] אתה לקמיה דרב נחמן אמ' להו הכי אמ' רב נהילאי בר אידי א' שמו' כמון של יתומים
 [הרי הוא בהקדש ולא מקני אלא בבספא] . משוך פירי מיתמי אקור הינו דרב נהילאי בר אידי זול לא יהא כוח הדיוט חמור
 5 [מוקדש אמשיכו להו פירי לתמי] אקור לא יהא כוח הדיוט חמור מן ההקדש זול הינו דרב נהילאי בר אידי א' להו
 [רב שישא בריה דרב אידי הא רעה היל' להו זומני דמצטרכי לפירי ולא יהבו להו יתמי זוזי אפירי זול לא יהא
 [כח הדיוט חמור מן ההקדש אקור] סיבור מינה הינו דרב נהילאי בר אידי א' להו רב שישא בריה דרב אידי הא ריעה¹⁶⁸

- [הוא לידהו דאוו למומר נשרפו] חיותכם בעלייה יהבו לחון לתמי וזוי אפירי אקיר לא יהא כוח הדיוט המור מן [הוקדש זול ובן¹⁶⁹ א' להו רב שישא בריה דרב אדי ת']א דעה¹⁷⁰ להם פעמים שיצטרכו לכספים ואין נותנים להם¹⁷¹ אמ' רב אשי א' להו רב אשי¹⁷²
- 10 [אנא ורב כהנא התמינן אשמרא ד']אימיה דעירא יתמא דרבנן לברנא בלא אברותא דאמרי נהרדע' לברנא ולמוניו [ולקבורה מוכנינן בלא אברותא ע']מרם צבע אפטרופא דיתמי הוו אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה הא קא לביש ומכסי מתמי אמר' להו כי הוי דלישתמען מול¹⁷³ הא קא אכיל ושתי ולא אמיר¹⁷⁴ אימר מציאה אשכח [יהא קא מפסיד א' להו איתו ל']שהדי ואי סליק¹⁷⁵ דאמ' רב הונא חברין משמיה דרב האי אפטרופא דאפסיד מסלקין [ליה והילכתא מסלקין ליה¹⁷⁶ אבא שאול או']מ' אפטרופוס שמינהו בית דין ישבע מינהו אבי יתומים לא ישבע¹⁷⁷ מאי מעמ' דאם כן מימנעי ולא עבדי ואנע"ג ד']קא תני ר' אליעזר בן יעקב אחד זה ואחד זה יישבע¹⁷⁸ ואמרינן משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי' אין למורדי¹⁷⁹ הלכה מפני חלמיד במקום הרב¹⁸⁰ ועוד מדלא קא תני ליה לר' אליעזר [בן יעקב במתני' אי נמי כי¹⁸¹ ממני]נן אפטרופוס ליתומין למיזבא¹⁸² לחון כדתנן זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו [אלא בפניו והני מילי בקטנים אבל] בנדולים מנא דזכי לנפשיהו מי מחיב¹⁸³ נמי מחיב להו שטר חוב שכתוב בו [עדית גובה מן העדית ואפי' כ'] היתומין כגון דכתיב בשטרה שלא יהא לך פירעון אלא מווי שני לקוחות
- 20 [שלקחו שתי שדות שותי שדות בבת אחת ובא] בעל חוב לגבות רצה לגבות משניהם גובה מאחד מהן¹⁸⁴ ואין ללוקח אחד על [חבירו כלום וה' מ' דובני תרויהו] בינונית אבל חד זבן עירית והד לקח בינונית מבינונית משתלם מעירית לא [משתלם דתנן הנוקין שמן לקח בעירית וב']על חוב בינונית וכתובת אשה מבינונית משתלם מעירית לא [אבל שייך בינונית אחרת] אמ' ליה הנחתי לך מקום לגבות הימניו א' רב נחמן א' שמו' היאחין¹⁸⁶ שלקחו¹⁸⁷

25 [הרי הן בלקחות פחות משהן נקמה מקח יתר משמות כנה ומחזיר הונאה והא' פחות משמות נקמה מקח לא אמרן אלא ביוחזבין גופהו הפלגיו כהרי הדרי אבל שלח דמר ושלח דמר]

מצינו אמר ליה לת[קוני שדדרחיך ולא לעיוותי וליחמי נמי לא אמר] אלא דלא שמוה בבית דיה

[אבל שמוה לא דתנן שום דיינין] ופכה¹⁸⁸ שותות או הותרו שותות מכרן בטל והני מיילי במקרקעית

הַנּוֹאֵה לְקַדְשָׁתוֹת וְלֹא אָמַר: אֵלֶּה בְּאוֹמְדָנִי אֲבֵל בְּמִשְׁתַּחֲוֹתָ¹⁸⁹ אֲפִילּוֹ כֹל הַהוּא הָדָר דָּא' דְּבֵר דְּבֵר שְׂמִינִי

וְשִׁבְמִנִּי אֶפְיֹל פָּחוֹת מִכֶּדִּי הוֹנָה חֹזֶר. אִתְּמַר¹⁹⁰ יְחִזְקִי אֹמִי, אֲנִי הִשְׁבַּחְנוּ בְּעַל חֹב אֹמִי, אֵיכִיכֶם

הַשְׁבִּיחַ עַל הַיְתוּמִים לְהַבִּיאַ רֹאיה מֵאֵי כִּיּוֹן לְגוֹבִי־אֵנָּה ¹⁹¹ קִימָא כְּמֵאן דְּנָבִיא דְּמִי וִיִּתְּנִי נִיתוּ רֹאיה וְיִשְׁקַלְכְּלֵן

מסלקין להו בדמי ושמינן להו לשבועה כמה שוה ומסלקין להו בזויתו יתמי ראה ראיתו אשבח

פשוט ¹⁰² ראשונה דריבא לפשיט אלו הן בבור בדמים אלו הן השבח ומעלין להן [את] נחמן שלשה שמות להן את

[בתר דשכיב אבא שׂימס בוכרא לש] בחיה ¹⁹³ ומסליק ליה בזוי בועל חוב ליתומין הא דאמרן ובעל חוב ללקוחות

מִדָּה נְחֵלָלוֹת. מִדָּה לְחַלְלוֹת לְחוּץ בִּזְיוֹן. לְהוֹן וּמַסְלִיךְ לְחוּץ בִּזְיוֹן. וְצִרִּיק לְחוּץ שׁוּם¹⁹⁸ חֻבּ [אֶתָּה בֶּעַל חֻבּ] לְמוֹחַת לְמוֹחַת דְּאַשְׁבוּחַ דְּרוּכָא דְּאַשְׁבוּחַ.

[כך הוא ואל בני ישראל חדרר איש כי ימות וכן] אֵין לוֹ בֶן קודם¹⁹⁵ לבת כל יוצאי יריבושל בן קודם לבת הבת קודמת לאחיו³⁵

וְכָל יִצְחָק יִרְבֶּה שֶׁל בֶּת קֹדֶמֶיךָ לְאַחֵי הָאָחִיךָ [קֹדֶמֶיךָ לְאַחֵי הָאָחִיךָ שֶׁל יִצְחָק יִרְבֶּה שֶׁל בֶּת קֹדֶמֶיךָ לְאַחֵי הָאָחִיךָ]

כל הקודם בנחלה יוצאי ירכו קודמין] והאב קודם לכל יוצאי ובני אחין קודמין לבני אחיות בנחלה. א' מר

בריה דרב יוסף משמיה דרבא בכו"ר שוולד לאחר מיתת האב אינו נוטל פי שנים מאי מע', ויבר בעני ולבנה

196

In viewing now all the details obtained (see the notes) concerning the relation of S. to our fragment, we note on the one hand that, as I have already remarked, they run parallel to one another on the whole, and that they agree mostly in the arrangement of the halakot (ה' בכורות I, II ה' רבית III [ה' ממונות]) as well as in the material, which is not the case in relation to the Halakot Gedolot. On the other hand, however, we see that S. had omitted several decisions (notes to fol. 1, ll. 12, 36, 52, to *verso*, l. 20), although much is to be ascribed to the copyist (as fol. 1, *recto*, l. 40-2, fol. 2, *verso*, l. 17), and other things again were added by S. in accordance with the *HG.* (note to fol. 1, *recto*, l. 36, *verso*, l. 24, note 110, l. 33, note 124). Indeed, he even made use of the *HG.* של אספמיה, ed. Berlin (fol. 1, *recto*, l. 37, note 65). A. Epstein has arrived at the same conclusions upon other grounds (מאמר על ה"ג, p. 24 ff.). The language is either Aramaic or Mishnic, as established by Epstein (*l.c.*, p. 22) on the basis of citations. We even find here a tendency to hebraize the language of the Talmud (fol. 2, *verso*, l. 9), which is the case generally in S.

NOTES

¹ See my 'Rechtsgutachten der Geonim ed. Cassel, &c.', in *Jahrbuch d. jüd.-liter. Gesellschaft*, IX, p. 230 ff.

² Kiddushin 12 b: ... לאו היינו דיהודית רביתו דר' חייא דהות לה צער.

³ = אָם, comp. 'Rechtsgutachten, &c.', *l.c.*

⁴ So Tos., *ibid.*, באורית instead of באירית of the edition, comp. Aruch, s. v. אוריא; an Oxford fragment of a commentary (probably belonging to Ḥananel) has: פיר בלשון פרסי שם המערב אורית (Neubauer, *Cat.*, II, 33), whence the Aruch explanation s. v. and Kohut's remark (note 1) that also several manuscripts have אורית.

⁵ The periods and the ׀ (which is employed for the same purpose also in other manuscripts) serve to complete the line.

⁶ *RG.A.*, &c., *l. c.*

⁷ MS. ט (= כ), more like נו.

⁸ *Hal. Ged.*, fol. 83 c.

⁹ אי שוּיא.

¹⁰ = הוּיה, likewise in Anan's ספר המצות, comp. Harkavy, *Stud. u. Mitt.*, VIII, 171, and also elsewhere.

¹¹ The Saboraim or the first Geonim. Such explanatory halakic traditions are not rare otherwise among the Geonim, thus Harkavy, No. 214: וסדירן

בפומא דרבנן משמא דרבואתא ראשונים דמן בתר סאבוראי כי היכי

דסדיר נמרא אילין מילי כלשון הזה· מנאייזגן (נאמנותא?) היכי דמי כגון...

(= עמור Hal. בירורין, ed. Venice, 53 c; Harkavy, p. 360); likewise

הא כבר נקיטי רבנן פירושא דרבנן סבוראי דבתר: fol. 94 a-b, שערי צדק

הוראה והכין אמרו נחא ליה למלוה דאי אמר... אלן מילי בסדר הזה

וכלשון הזה אתאמרו משמא דרבנן סבוראי וסדירן בפומיהון דכולהו רבנן

ואתם חבירינו שמרו מפניו דברים שהן מסורת: Harkavy, No. 228; בתלמוד

בידינו מפי אבותינו ואבות אבותינו מדורות הרבה כלשון הזה· פנויה דנאי

אלא הכין פרישו רבואתא: and Harkavy, No. 331, ולא ידעינן במאן...

... כולהון מן פירוש ראשונים כלשון הזה הסמוכה לדופן... comp. Harkavy,

No. 260: ... דאמור רבנן יכול אדם לפמור את בנו פשוט וכול'...

הא יכול אדם דקאמרת דאמור רבנן לא ידעיננא ליה ולא גרסיניה מעולם

וליתה בגמ' ושמא קצת הראשונים או האלופים בתראי אמרי דברים הללו

... ע'אין אנו מכירים בהן...

¹² אי נמי =

¹³ Taxes which he owes.

¹⁴ כופין = Aruch, s. v. קמט at the end, similarly in Syriac.

¹⁵ Baba batra 47 b.

¹⁶ *Ibid.*, 48 a ff.

¹⁷ Our editions have: ולא אמרן אלא בשדה סתם אבל בשדה זו לא

ובשדה זו נמי לא אמרן אלא דלא ארצי זוזי אבל ארצי זוזי לא ולא אמרן

אלא דלא הוה ליה לאישתמוטי אבל הוה ליה לאישתמוטי לא והלכתא

בכולהו דהוו זביניא וזביניא ואפי' בשדה זו דהא אשה כשדה זו דמיא...

והני מילי דלא ארצי (ארצי זוזי): The Gaon, however, read only: זוזי

מעיקרא אבל ארצי זוזי מעיקרא לא והלכתא אפילו ארצי זוזי מעיקרא

ואפי' שדה (= שדא) זוזי נמי הוי זביניא דהא אשה כשדה [זוזי] דמיא...

The phrase ... והני מילי דאתא ואשכחיה is a paraphrase of the above-mentioned reading.

¹⁸ = דקמיט, part. pass., Syr. *vincitus*.

¹⁹ = אף לו, from אפילו, whereas אפלו is composed of אף לו.

²⁰ = שדה.

²¹ [זו] כשרה ?

²² Kiddushin 12 b.

²³ See note 19.

²⁴ Editions : דמקדש בביאה בלא שידוכי ואיכא דאמרי ואפילו בשידוכי, the *איכא דאמרי* is therefore here, as in several other places, a mere gloss of the copyist who wished to indicate a variant, and the reading of the Gaon corresponds to this variant.

²⁵ Ed. above : . . . דדייר אין דחליף לא והא ההוא חתנא דחליף.

²⁶ Paraphrase of מידם הוה דיים.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Ed. אמרו ליה . . . אמר להו.

²⁹ Comp. Poznański, *ZfB*, XV, 186 [and now *REJ.*, 1912, 232 f.].

³⁰ Owing to a change in the folding of the leaves the one designated by me as first is now second in order. That the leaves were originally inverted is also proved by the stiff edge at the bend inside.

³¹ Promiscuous halakot are also found in the הלכות קצובות; in תורתן, הלכות גמין, similarly the halakot, *ibid.*, I, e.g. p. 26, in the של ראשונים, II, p. 5 ff.

³² See note 30.

³³ S. (= Schlossberg, *ה"פ* 34, l. 19 (*Hal. Ged.*, ed. Berlin, 596-7).

³⁴ ומי.

³⁵ בהמה.

³⁶ S., *Sheeltot*, No. 44 and *HG.*, ed. Berlin, 597 (and so *Menahot* 56 b) אמר מום ואמר כל מום.

³⁷ S. rightly טהורה.

³⁸ S. בפטר.

³⁹ S. *ברחל*, *HG.*, ed. Ven., 139 a, ed. Berlin, 600 : ולא שגא דפריק ליה : באימרא או בעיזא או בנקיא שפיר . . . ולא בכוי אבל בנקיא וברחא ועיזא בנקיא או בעיזא או בנקיא שפיר. Syr. 'sheep' (against Hildesheimer), *ברחא* is frequent in Talmud, Pers. *گوسفند* 'lamb'.

⁴⁰ *HG.*, ed. Ven., 139 b, ed. Berlin, 597; missing in S.

⁴¹ Missing in S.

^{41a} *Bekorot* 9 b, comp. *HG.*, ed. Berlin, 599-600.

⁴² Customary way of writing אע"פ in Oriental manuscripts, see my *Rechtsgutachten*, &c., p. 231.

^{42a} *Sifre*, *ראה*, § 124. *Bekorot* 9 b . . . וכי פטר is unclear to me, comp. *Bekorot* 25 a.

⁴³ S. 34, l. 1 from below.

⁴⁴ *HG.*, ed. Berlin, 599.

⁴⁵ = מיהו, see my *RGA.*, p. 270.

⁴⁶ מעלה.

⁴⁷ So *HG.*; בקרשים.

⁴⁸ תנא כשם שהוא סבור. *HG.*; ליה = ליה.

⁴⁹ *HG.*, ed. Berlin, 571 (briefly 596).

⁵⁰ A good reading *אושפיוכניה*, similarly S. *אושפיוכן*, also Syr. *אשפוכנא*, Brockelmann, 29 a and 491 a.

⁵¹ *מבלא*. ⁵² *חייביה*. ⁵³ *א[מר]ה* ?

⁵⁴ = *פטור את*. ⁵⁵ = *וליעביר*.

⁵⁶ *ואם* with Aramaic following, so below (l. 34) . . . *א[יכא]*.

⁵⁷ *[שנהגו]*. ⁵⁸ *[הזרוע]*.

⁵⁹ *ולא* scribal error.

⁶⁰ S. *ואם יש אשה כוהנת*, comp. note 56.

⁶¹ *לבהן* scribal error.

⁶² From here onwards the fragment is extant in G(inzberg, *Geonica*, II), 394, from which I supply in brackets the parts missing in our manuscript.

⁶³ *HG.*, 136 b below; missing in S. at this point, but found abbreviated in accordance with *HG.*, 139 b (ed. Berlin, 596), on p. 34, l. 10!

⁶⁴ = *ואיתב*, also G. and *HG.* exhibit waw, likewise *HG.*, ed. Ven. Hal. BM., fol. 117 b several times *אוור* (var. *אבור*, *אוור חדא*), similarly Mandaic, comp. Nöldeke, *Mand. Gr.*, 49; see also Aptowitz, *MGWJ.*, 1911, 382.

⁶⁵ G.: *היכא דאיכא עגלא או אימרא או גדיא דאישתחית אימיה* וביומיה ואיערב איהו בהרי אחריני ולא ידע הי מיניה וקא באעי משהם הם (ע"מ) ביומיה מיניה לעיילניהו לדוכתא אחריתי ולמחינהו וכל דפאריש מירובה פאריש וכד פיישן תרי לא נישחוטניהו עד למחר סליק הילכית ובמקום שיש עגל . . . This is also found in *HG.*, 134 b and S.: . . . but preceding it S. has also a halakah concerning חלה which, however, is probably a later addition derived from *HG.*, ed. Berlin (ש' אספמיה), 139 a, where it is quoted in the name of the כהן צדק (= Tos. Pesahim 46 a). Our fragment omits therefore [עגלא . . .]; *היכא דאיכא* [עגלא . . .] however, was absent from the original, for it is likewise missing in S.

⁶⁶ S. 35, 8 from below, *HG.*, 65 a.

⁶⁷ *כהנא*, *כהנה*.

⁶⁸ Missing in S., perhaps owing to an omission from *הלכתא* (כר' אליעזר) *והלכתא* (אין חללה) *והלכתא* (אין חללה) in the copy of the translator of S., or omitted by the copyist of S. through homoioteleuton.

⁶⁹ What follows here is supplied from G. 394, 10 ff.

⁷⁰ S. 35, 4 from below.

⁷¹ G. 395, 1; S. 36, 1.

⁷² S., *ibid.*, *HG.*, 64 d.

⁷³ Wanting in S., but found in *HG.*, *ibid.*

⁷⁴ *שריא*.

⁷⁵ *ליה* *אסירא* is here superfluous, not found in G. and *HG.*

- ⁷⁶ G. אַם. ⁷⁷ אַפְקִירָה. ⁷⁸ G. 396, 1; *HG.*, 64 d.
⁷⁹ Up to here missing in S. (see above, n. 73).
⁸⁰ S. 36, 12. ⁸¹ חִירֹת. ⁸² G. דִּיהֶבָה נִהְלִיָּה.
⁸³ G. supplies above the line תִּנָּה. ⁸⁴ G. עַד דְּמִיִּית.
⁸⁵ G. (מִרְיָה). ^{85a} G. לְאַחֵר. ⁸⁶ = מִשְׁתַּחֲרַר אֶת.
⁸⁷ So G., S. בַּהֲנָאָה !
⁸⁸ לְאַיְחִיבִי בַּמְצוֹת, G. לְאַיְחִיבִיָּה. ⁸⁹ G. וּלְמִנְסַב.
⁹⁰ G. *כי*; *HG.*, 108 a-b; S. *ibid.*
⁹¹ G. and *HG.* בְּכָל, so S.
⁹² G. and *HG.* שְׁאִיפֶשֶׁר, S. דְּסָנִי.
⁹³ G. and *HG.* שְׁאִינִי בְּנִי, so S. דְּלֹא בְּרִיָּה מִקְרִי.
⁹⁴ *HG.* שְׁנִשָּׂא אֶת, so S., G. וְכֵן מִי שְׁנִשָּׂא אֶת הַגּוֹיָה שֶׁלֹּא הִטְבִּילָה.

הַגּוֹיָה וְלֹא הִטְבִּילָה.

⁹⁵ G., S., and *HG.* דְּאִמֵּר רַבָּא נִתְגִּיירָה.

⁹⁶ G., 397, 1 (S. and *HG.*, *ibid.*).

⁹⁷ All: כְּשִׁירָה לְיִשְׂרָאֵל.

⁹⁸⁻¹⁰³ The whole passage is wanting in S.

⁹⁹ G. and *HG.* אִמְתָּא. ¹⁰⁰ בַּהֲדָה.

¹⁰¹ Likewise *HG.*, 108 b, G. has above לִיָּהּ the gloss: נַגְדַּ וְתַהֲיָה: אִם יַעֲבְרוּ אִם לֹא = *animosus et socors?* (نَجْدٌ وَتَهَيَّأَ), probably an Arabic gloss, G. 395, to l. 29 ff. Parts of the ה"פ with an Arabic translation are indeed found also in Oxford Cod. 2634²⁰, 2669¹¹, 2760¹⁴, &c. [see now *RÉJ.*, l. c.].

¹⁰² לָהּ. ¹⁰³ Comp. below, fol. 2, *recto*, l. 14.

¹⁰⁴ G. אַחֵר. ¹⁰⁵ See note 98.

¹⁰⁶ S. 36, 6 from below. ¹⁰⁷ שִׁנִּי. ¹⁰⁸ וּמוֹצִיאֻ.

¹⁰⁹ From *הַמּוֹכֵר עֲבָדוֹ* until here not in *HG.*, l. c.

¹¹⁰ Likewise G., S. on the other hand has: שִׁבְעָה גֵּוִים שֶׁהִגְלִימוּ קוֹדֵם:

כִּיבֹשׁ הָאָרֶץ מוֹתֵרִין לְבֹא בַקָּהָל וְיֵשׁ חֲכָמִים שֶׁחֲלֻקִּין שְׁאוּמְרִים אִם וְלַעֲנִין חֲלִיצָה until מַתְגִּיירִין אֵין נִבְנִסִּין לְקָהָל וְשִׁבְעָה גֵּוִים כָּל מָקוֹם ...
 (S. 37, 7), all in accordance with *HG.*, 108 b, where we read likewise:

וְאִית רַבָּנִן דְּפִלְגִי ע' זִנְגָאֵי וְע' שִׁבְעָה גֵּוִים דְּלֹא עֵיילִין בַּקָּהָל. These are namely those who query R. Jehudai, *RG.A.*, ed. Lyck, No. 45, תּוֹרַתִּן, II, 7, who were of a different opinion than R. Jehudai and the שְׁלֹשׁ רֵאשִׁינִים that follow him! From that Responsum the *HG.* also received the supplement after הוּא מִשְׁבַּע גֵּוִים וְלֹא מִיְּהוּדָאֵי גֵּוִים

וננאי לארין; בשנכנסו מרגלים . . . לארין see Kohut, *s. v.*, comp. also Arab. زنج, 'African slaves'.

¹¹¹ ואיניירה.

¹¹² G. כהנים ונביאים (see, however, n. 133), the rest is missing, in *HG.* even ונפקו מינה כהנים נביאים is wanting.

¹¹³ The names are wanting in all other sources; they are groups of son and father (and on this basis I supply (עזריה): ירמיה, חלקיה, ברוך, ברך; חלקיה, ירמיה; שלום, חנמאל; [עזריה], שריה; נריה.

¹¹⁴ S. 37, 4; *HG.*, *l. c.*

¹¹⁵ G., S., and *HG.* פתן ויין.

¹¹⁶ Similarly *HG.* בכל מצות שמזכיר, S. מזכיר, but G. has החזר for which read מזכיר (not as G. ! בהין זר).

¹¹⁷ דעבר G., *ibid.*, S., *ibid.*, 7; *HG.*, 65 d.

¹¹⁸ חייבי.

¹¹⁹ דנוטל.

¹²⁰ G., *HG.*, and S. אלא אפילו מחייבי, here in the next line נמי is probably to be supplied.

¹²¹ G. has here: . . . סליק. מקום, מכל, with which that fragment stops, see also n. 123.

¹²² שיש לו.

¹²³ Also in S. הלכות רבית follow after הלכות בכורות.

¹²⁴ S. 38, 8: . . . והלכה הלוה חבית (preceding it 37, 8 from below, then ומי שהלוה *ibid.*, l. 4 from below, both in *HG.*, 93 d, ed. Berlin, 375), *HG.*, 95 a below, ed. Berlin, 381: . . . הלוה חבית.

¹²⁵ = דמים, to which the two dots of deletion point, but below עשאה בדמים.

¹²⁶ About eleven lines are wanting, see above, fol. 1, *recto*, end.

¹²⁷ R. Ḥaninai b. Huna Kahana, a pupil of R. Jehudai, quoted as מר רב חנינאי ריש מתיבתא also in *HG.*, fol. 138 d, comp. Müller, *Mafteah*, and A. Epstein, מאמר על הלכות גדולות, p. 9, comp. Ginzberg, *The Geonim*, p. 103, n. 3. The halakah is not known to me from other sources and hence unclear.

¹²⁸ *HG.*, ed. Berlin, 457: ואפי' קידשה בככרא דכספא דהוי שיתא אלפי' . . . מתקלי (ed. Ven., 111 d מתקלי is wanting), likewise Sheeltot MS. (s. ed. Wilna, III, fol. 100 a, similarly MS. A. Epstein): ואפי' קדשה . . . בככרא דכספא דשויה שיתא אלפי' וזו מתקלי . . . Mithkal see Zunz, *Zur Geschichte*, 549, 545.

¹²⁹ גרם; also in *HG.* (ed. Berlin, 511), comp. Aruch, s. v. but in what connexion does it stand here? Perhaps, however, the passage from סנדרום to כנר constitutes a gloss.

¹³⁰ S. 50 above.

¹³¹ According to S.

¹³² מקודשות.

¹³³ Read: שתיהן, שתייה; בתרתייה, תרתייה.

¹³⁴ S. 100, 9: גט המעושה גם בה' גט המעושה ... בישראל.

¹³⁵ האירוסין.

¹³⁶ Gittin 88 b. S.: גט המעושה בישראל כשר ובגוים פסול ואם likewise חובטין אותו גוים ... עשה מה שישראל אומר לך כשר כשר תורתן של ראשונים in ה' קצובות I, 26; so also Asher, Baba batra 3, 51 in the name of the *Hal. Ged.*

¹³⁷ According to an explanation by Asher, *ibid.*, ... ובישראל, to be referred to פסול, cp. *Hal. Ged.*, ed. Berlin, 335 and 336.

¹³⁸ לאיתתי הו'ה?

¹³⁹ The *HG.* (ed. Ven. and ed. Berlin, 457) *Hal. Baba batra* have the following to Baba batra 145 b: אמר אביי נהוג בני גנא מרלי ליה מאי דהוה בעי: מצבתא ליה לדיליה ושאר משלם עד זוזא ... שיערי, cp. Nahshon Gaon, מצבתא ליה לדיליה ושאר משלם עד זוזא ... לדלויי ליה תילתא לדיליה: צדק, IV, 3, Nos. 48 and 36: but here apparently we have something different.

¹⁴⁰ See above, fol. 1, verso, l. 22.

¹⁴¹ See Gittin 44 a.

¹⁴² אותו.

¹⁴³ 'certificate', recommendation.

¹⁴⁴ מחזיר על הפתחים comp. 'in the communities', as to מחזיר בעדות. Such recommendations for פדיון שבויים are not rare in later days.

¹⁴⁵ Horayot 13 a, but only partly (beginning with ללוי) in the Mishnah, the rest is a Baraita.

¹⁴⁶ = אמרב' according to the explanation of R. Hsida, *ibid.*

¹⁴⁷ אמרב' קודם [לגובר גובר קודם לראש משמר ראש משמר קודם] לראש בית אב ראש בית אב קודם.

¹⁴⁸ כהן קודם ללוי לוי לישראל.

¹⁴⁹ = תלמיד חכמים, see my *R. G. A.*, &c., pp. 245 and 249.

¹⁵⁰ Read ונתקדשה.

¹⁵¹ שלשימור, but see Abodah zarah 21 b.

¹⁵² Gittin 38 a.

¹⁵³ לה.

¹⁵⁴ והה.

¹⁵⁵ [המפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שיחרור שני].

¹⁵⁷ S. 44, 2 ff.: . . . והלכה הבא ליפרע, from here onwards our text runs parallel with S., *H. G.*, ed. Berlin, 342.

¹⁵⁹ Not in S. but *HG.*, 86 d below (ed. Berlin, 342).

¹⁶¹ From **רַב חֲסֵדָא הָא** [ד]אמרין to **רַב חֲסֵדָא** is a gloss, not in S. and HG.

¹⁶³ So also S.

165 **ותאין**

¹⁶⁷ Gittin, *ibid.*

168 ריעה

170 רעה.

172 א' להו רב אשי dittography.

173 מיליה

174 **אָמִיד**

175 ואיסליק יניה.

¹⁷⁶ According to *HG.*, 87 b; S. 45.

¹⁷⁷ [והילכתא כאבא שאול], so *HG.*, *l. c.*

¹⁷⁸ [והלכה כדבריו], so *HG.* (comp. n. 180).

179 למידה

¹⁸¹ So *HG.*, but in *S.* an omission by mistake until ('א' נמי') ועוד ! כשממנין אפטרופוס.

182 למיזבא

¹⁸³ Read מחיב, in *HG*. מחיב נמי חייבין, ed. Berlin : מחיב נמי מחייבין ; אף לחוב מחייבין אותן. S. ; להו.

184 [גובה].

185 [אלש] אל.

¹⁸⁶ האחין.

¹⁸⁷ שחלקו.

¹⁸⁸ שפחתו, ופחת[ו].

¹⁸⁹ במשחתא.

¹⁹⁰ S., *l. c.*, *HG.*, ed. Berlin, 399 (Baba mesi'a 110 b).

¹⁹¹ S. שליפות, read שלגבות.

¹⁹² ראשבה.

¹⁹³ Both according to S., instead of שב הכבוד read שם = שיים.

¹⁹⁴ Read שיים, S. שמין.

¹⁹⁵ According to *HG.*, 106 d (ed. B., 437); S. 46: סדר נחלות כך הוא :
¹⁹⁶ בן קורם.

¹⁹⁶ Traces of a line ; about eleven lines wanting.